

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia. Ehdotuksen mukaan alkoholilupahallintoa kevennettäisiin siten, että alkoholijuomien anniskelualueen muutokset saatettaisiin nykyisen lupamenettelyn piiristä valtioneuvoston asetuksella säädettävällä tavalla ilmoituksenvaraisiksi. Ehdotuksen mukaan anniskelulupiin voitaisiin asettaa valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja. Alkoholilain mukainen muutoksenhakujärjestelmä ehdotetaan samalla muutettavaksi

hallintovalituslain mukaiseksi.

Alkoholilupaviranomaisten eli sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen sekä lääninhallitusten toimivaltajaosta ei ehdotuksen mukaan enää säädettäisi lailla, vaan valtioneuvoston asetuksella. Samalla osa tuotevalvontakeskuksen lupahallintotehtävistä siirrettäisiin lääninhallituksille.

Laki on tarkoitettu pääosiltaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Suomen lainsäädäntö

Alkoholijuomiin liittyvä lupahallinto on Suomessa perinteisesti ollut keskitetty ja kattava.

Alkoholipolitiikan peruslähtökohtana on ollut pyrkimys estää alkoholista aiheutuvat haitat erilaisin ennakkollisin toimenpitein. Tärkeänä keinona on ollut alkoholijuomien kokonaiskulutuksen hillitseminen. Tällöin erityisesti tarjontaa on pyritty rajoittamaan eri tavoin. Aluksi tämä tapahtui kieltolailla (158/1922) ja kun se epäonnistui, alkoholijuomien valmistus, tuonti, vienti, tukkumyynti sekä vähittäismyynti annettiin valtion omistaman yhtiön, nykyiseltä nimeltään Alko Oy:n yksinoikeudeksi. Lain mukaan yksityisille elinkeinonharjoittajille voitiin kuitenkin myöntää lupa toimintaan kaikilla muilla alueilla paitsi vähittäismyynnissä.

Kieltolain kumoamisesta vuoteen 1995, jolloin nykyinen EU-sopeutettu alkoholilaki (1143/1994) tuli voimaan, alkoholiyhtiö hoiti kaupallisten toimiansa lisäksi valtakunnassa keskitetysti myös alkoholijuomien lupahallinnon. Osa luvista myönnettiin Helsingin pääkonttorista, jolloin laissa luvan myöntäjänä oli yhtiön hallintoneuvosto ja osa yhtiön alue- tai paikalliskonttoreista. Anniskelussa tämä tarkoitti, että yhtiön paikallisorganisaatio myönsi niin sanotut keskiolutluvut. Luvat tätä vahvempien juomien anniskeluun myönsi hallintoneuvosto.

Keskiolutluvalla tarkoitettiin lupaa, joka oikeutti anniskelemaan korkeintaan 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä oluita. Keskiolutlupia sääteli erillinen laki, laki keskioluesta (462/1968) ja muita alkoholijuomia koskevia lupa-asioita vuoden 1968 alkoholilaki (459/1968). Myöntämisehdotkin olivat erilaiset. Muut kuin keskiolutluvut edellyttivät muun muassa sitä, että lupapolitiikassa sovellettiin niin sanottua tarveharkintaa.

Voimassa oleva alkoholilaki yhdisti keskiolutlain ja vuoden 1968 alkoholilain

niin, että kaikkia alkoholijuomia koskevat nyt samat materiaaliset säännökset. Sen sijaan uusi laki säilytti viranomaisrakenteen periaatteet ennallaan: vahvempien alkoholijuomien luvat myönnetään valtakunnallisesti keskitetysti (Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus, jäljempänä tuotevalvontakeskus) ja miedot eli laajennetut keskiolutluvut (nyt mukana ovat kaikki käymisteitse valmistetut, korkeintaan 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät juomat) myönnetään hajautetusti (läänihallitukset). Tuotevalvontakeskuksen siirrettiin lisäksi ne Alkon toimihenkilöt, jotka olivat hoitaneet näitä kysymyksiä.

Anniskelua koskevat luvat ovat myös nykyisessä alkoholilaissa hyvin kattavat. Säädökset ovat lähes samat kuin vuoden 1968 alkoholilaissa. Varsinaisessa anniskeluluvassa määritellään se alue, jossa anniskelu saa tapahtua. Mikäli anniskelualuetta halutaan muuttaa edes vähäiseltä osin, muutokseen tarvitaan lupaviranomaisen suostumus eli käytännössä anniskelualan muutoslupa (21 §:n 3 momentti).

Alkoholipoliittisesti on pidetty tärkeänä, että anniskeluaajat samoin kuin vähittäismyyntiajat on määritelty lainsäädännössä. Alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 23 §:n mukaan normaali anniskeluaika on kello 09.00 – 01.30. Lupaviranomainen voi myöntää luvan anniskelun jatkamiseen aina 03.30 asti sen mukaan kuin sosiaali- ja terveysministeriön asianomaisessa päätöksessä (761/1995) säädetään. Jatkoajalupa on määräaikainen niin, että se on voimassa korkeintaan 2 vuotta kerrallaan. Lupaviranomaisten välinen työnjako on se, että kumpikin viranomainen myöntää jatkoajat niille ravintoloille, joille ne ovat myöntäneet luvat. Viranomaisten toimivaltaa voidaan muuttaa asetuksella.

1.2. Lainsäädäntö Ruotsissa ja Norjassa

Yleistä

Pohjoismaista Suomella, Ruotsilla, Norjalla ja Islannilla on lähes samanlainen alkoholijärjestelmä. Tässä kuvataan lyhyesti, millä tavoin meille läheisimmät maat Ruotsi ja Norja ovat järjestäneet alkoholihallintonsa. Sekä Ruotsissa että Norjassa anniskelulupajärjestelmä on kattava samaan tapaan kuin Suomessakin, mutta hallinto on järjestetty paikallisesti. Keskushallintoviranomaisella ei ole tehtäviä anniskeluhallinnossa. On huomattava, että alkoholihallinnon resurssit näissä maissa ovat moninkertaiset Suomeen verrattuna.

Ruotsi

Anniskeluluvista päättäminen on lähes koko 1900-luvun kuulunut lääninhallituksille. Nykyisellä alkoholilailalla (1994:1738) siirrettiin nämä tehtävät kunnille vuonna 1996. Tätä ennen kunnilla oli mahdollisuus puuttua lupa-asioihin veto-oikeuttaan käyttämällä. Kun alkoholilain muuttamista alettiin ETA-sopimuksen ja EU-jäsenyyden vuoksi valmistella 1990-luvun alussa, katsottiin yksimielisesti, että kunnallinen veto-oikeus tuli joka tapauksessa kumota, koska sen katsottiin olevan Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Sop S18/1990) eli Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vastainen. Tämän jälkeen pohdittiin laajalti sitä, millä tavoin kuntien osallistuminen anniskeluhallintoon voitaisiin taata. Tällöin päädyttiin siihen, että koko lupahallinto siirrettiin kuntiin. Eduskunnan sosiaalivaliokunta vaati kuitenkin, että kunnallistamisesta tuli tehdä selvitys kahden vuoden kuluessa voimaantulosta. Uuden alkoholilain myötä perustettu keskuslupaviranomainen Alkoholinspektionen teki asiasta selvityksen vuonna 1998 (Alkoholinspektionen 1998:2). Selvityksessä todettiin, että kunnat ovat selviytyneet tehtävästä hyvin. Tosin todettiin, että oli havaittavissa myös sellaista, että poliittisesti valitut kunnalliset lautakunnat olivat päätöksissään ottaneet huomioon muitakin kuin puhtaasti alkoholipoliittisia näkökohtia sekä että lupia oli myönnetty aikaisempaa enemmän. Valvonta oli parantunut.

1....1..3.

Alkoholilainsäädäntöä ollaan parhaillaan uusimassa Ruotsissa. Asiasta tehdyssä mietinnössä Bestämmelser om alkoholdrycker (SOU 2000:59) todetaan, että kuntien ammatillinen ja muu osaaminen sekä kuntien väliset yhteistyömuodot ovat edelleen parantuneet.

Norja

Norjan erityispiirre on ollut, että paikallistasolla eli kunnilla on ollut ja on edelleen suuri itsemääräämisoikeus. Alkoholiasioissa kuntien tehtävät ovat seuraavat: 1) myöntää luvat, 2) valvoa luvanhaltijoita, 3) harjoittaa valistustoimintaa ja 4) järjestää väärinkäyttäjien hoito. Norjassa ei ole tapahtunut hallinnonalojen uudelleenjärjestelyä esimerkiksi ETA-sopimuksen johdosta, kuten Suomessa ja Ruotsissa. Eräiden tutkimusten mukaan (Jan Andersen: Changes in municipal alcohol control policies in Norway, Nordic Studies on Alcohol and Drugs 1999) keskeinen muutos viime aikoina on ollut kuntien lupapolitiikan samankaltaistuminen, jossa on otettu tavoitteeksi elinkeinopolitiikan ja paikallisen elinkeinotoiminnan mahdollisuuksien tukeminen. Tämä on Norjassa sikäli uutta, että siellä raittiusliikkeen rooli kuntatasolla on perinteisesti ollut vahva.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Lupahallinnon keventäminen

Alkoholihallinto on perinteisesti painottunut elinkeinonharjoittajien ennakkovalvontaan. Alkoholijuomiin liittyvän elinkeinon harjoittaminen, toiminnan eri muodot ja toiminnassa tapahtuvat pienetkin muutokset edellyttävät joko tuotevalvontakeskuksen tai lääninhallituksen lupaa. Lupahakemusten käsittely kuluttaa viranomaisten voimavaroista suurimman osan tilanteessa, jossa jälkivalvonnan tarve on kasvanut. Lupajärjestelmä työllistää myös elinkeinonharjoittajia. Lupamenettelyjen karsiminen on valtionhallinnon kehittämisen yksi tavoite.

Alkoholilupahallinnonkin keventäminen on tarkoitus aloittaa asteittain. Uudistus tulee kuitenkin toteuttaa niin, että alkoholijuomien tarjonta ei lähivuosina kasvaisi hallitsemattomasti. Erityisesti, kun alkoholijuomien hintataso laskee yhteisömaiden välisen matkustajatuonnin vapautuessa myös Suomessa, alkoholista aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisystä tulee myös anniskelun yhteydessä edelleen voida huolehtia tehokkaasti.

Toinen tärkeä kysymys on, mitä eri lupahallintoviranomaiset tekevät. Nykyisin sekä keskushallintoviranomainen tuotevalvontakeskus että lääninhallitukset toimivat lupahallintoviranomaisina ja tekevät osittain samoja asioita. Tarkoitus on, että lääninhallituksille siirrettäisiin lisää lupahallintotehtäviä ja että tuotevalvontakeskukselle jäisivät ne tehtävät, jotka luontevasti kuuluvat keskusvirastolle.

Valtionhallinnon organisaatio on perinteisesti ollut melko jäykkä siten, että ministeriöiden ja virastojen tehtävät on säädetty yleisesti laeilla. Hallinnon joustavuuden lisääminen on muuttanut tilannetta siten, että esimerkiksi ministeriöiden toimialasta on vuodesta 1995 lukien säädetty asetuksella.

Alkoholilaissa säädetään yksityiskohtaisesti tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallitusten välisestä toimivallan jaosta. Hallinnon kehittäminen siirtämällä lupa-asioita keskushallinnosta lähemmäksi kansalaisia edellyttää siten aina lain muuttamista. Toisaalta laissa säädetty kaksitasoinen toimivaltajako on osoittautunut joustamattomaksi tilanteessa, jossa hallinnon niukkoja voimavaroja tulisi voida käyttää tehokkaasti hyväksi. Siten esimerkiksi tuotevalvontakeskuksen virkamiehillä ei nykyisin ole valvontatoimivaltaa lääninhallitusten myöntämien lupien nojalla toimivissa anniskeluravintoloissa ja vähittäismyyntipaikoissa.

Esityksessä ehdotetaan alkoholilakia muutettavaksi siten, että alkoholijuomien anniskelua ja vähittäismyyntiä koskevissa säännöksissä ei enää määriteltäisi lupaviranomaista, vaan toimivallasta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Alkoholien tuotevalvonta, joka edellyttää teknistä asiantuntemusta, sen sijaan

säilytettäisiin tuotevalvontakeskuksella.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Alkoholilupaviranomaisten toimivaltajaosta säädettäisiin ehdotuksen mukaan alkoholijuomista ja väkiviinasta annetussa asetuksessa.

Tuotevalvontakeskus hyväksyy nykyisin valtakunnallisesti alkoholiyhtiön myymälät, niin sanotut tilaviinimyymälät ja anniskelupaikat enemmän kuin 4,7 tilavuusprosenttia sisältäville alkoholijuomille sekä myöntää anniskeluluvat viimeksi mainituille juomille. Lääninhallitukset puolestaan myöntävät alueellaan vähittäismyynti- ja anniskeluluvat ja hyväksyvät anniskelupaikat silloin, kun on kysymys enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävistä käymisteitse valmistetuista alkoholijuomista. Hyväksymisen tai luvan muuttaminen on kuulunut edellä mainitulla tavalla määräytyvälle lupaviranomaiselle.

Anniskelulupahallintoa ryhdyttäisiin keventämään muuttamalla anniskelualan muuttaminen ilmoituksenvaraiseksi. Hallintoa alettaisiin samalla siirtää keskushallinnolta lääninhallituksille muuttamalla alkoholijuomista ja väkiviinasta annettua asetusta siten, että anniskelun jatkoajoista päättäminen siirretään kokonaan lääninhallitusten tehtäväksi. Muutoin kuin anniskelun jatkoajoista päättämisen osalta asetuksessa vahvistettaisiin vielä nykyinen toimivaltajako.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Viranomaissuoritteista peritään maksuja valtion maksuperustelain (150/1992) ja alkoholilain 55 §: n perusteella. Anniskelualan muutoslupaa koskevan hakemuksen käsittelystä peritään normaalitapauksessa 500 markkaa (sosiaali- ja terveysministeriön päätös sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen maksullisista suoritteista 238/1998, liite 1, ja sisäasiainministeriön päätös lääninhallituksen

suoritteiden maksullisuudesta, maksuperusteista ja julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista (1441/1994). Anniskelualueiden muuttamisesta perittävistä maksuista arvioidaan nykyisin kertyvän tuloja tuotevalvontakeskukselle noin 450 000 markkaa ja lääninhallituksille noin 150 000 markkaa. Lupamenettelyn muuttaminen ilmoitusmenettelyksi vähentää viranomaiskustannuksia ja vaikuttaa siten myös tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallitusten maksukertymään. Valtion maksuperustelain mukaan ilmoituksen käsittelystäkin voidaan periä maksu. Näissä tapauksissa ilmoituksesta onkin aiheellista periä maksu, koska ne työllistävät viranomaisia. Ilmoituksia tehtäen jonkin verran enemmän kuin lupahakemuksia. Anniskeluhallinnon kokonaistulokertymän on siten arvioitu säilyvän entisellä tasolla. Anniskelualueen muutoksia tehdään vuosittain noin 1200 kappaletta, joista 300 lääninhallituksissa ja loput tuotevalvontakeskuksessa. Luvan siirtyessä ilmoituksenvaraiseksi henkilöstöresursseja säästyy luvan käsittelystä. Arvion mukaan ilmoituksenvaraisuus vapauttaisi jonkin verran resursseja sekä tuotevalvontakeskuksessa että lääninhallituksissa.

Anniskeluajan jatkamista koskevan lupahakemuksen käsittelymaksu on 1000 markkaa. Jatkoaikoja on myönnetty noin 1400 ravintolalle. Jatkoaikaluvista arvioidaan nykyisin kertyvän tuloja tuotevalvontakeskukselle noin 1 400 000 markkaa vuodessa ja lääninhallituksille noin

40 000 markkaa vuodessa. Uudistuksen myötä lääninhallitukset saisivat nämä maksut itselleen, mikä helpottaisi niiden resurssikysymystä. Vaikean resurssikysymyksen ratkaisemiseksi olisi tärkeää, että maksut tilitetään suoraan alkoholihallintotehtävien suorittamiseksi. Mikäli lääninhallituksille siirrettäisiin myöhemmin lisää tehtäviä keskushallinnosta, voimavaroja voidaan lisätä suoritteiden maksullisuuden kautta.

3.2. Muut vaikutukset

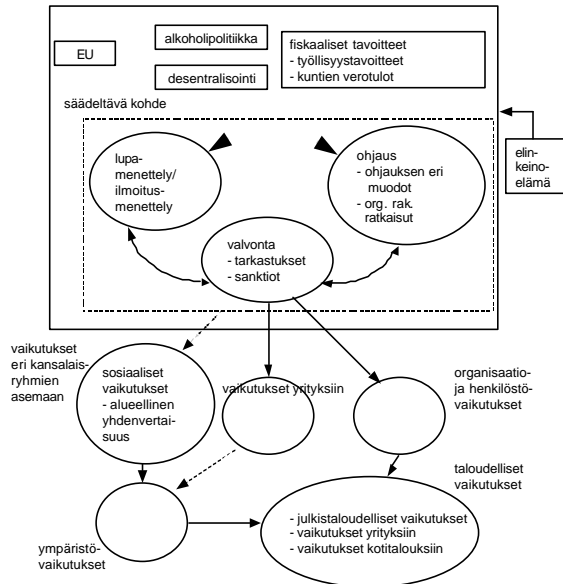
Yleistä

Kuviossa 1 alkoholihallinnon uudistus on esitetty graafisesti. Kuvioista ilmenee, mitä seikkoja on otettava huomioon, kun pohditaan alkoholihallinnon muutosten vaikutuksia eri tahoille. Muutoksen kohde eli alkoholiin liittyvä hallinto on sijoitettu sisimpään neliöön. Muutosta ohjanneet ja edelleen ohjaavat tekijät ovat seuraavan piirin sisällä. Alkoholihallinnon muutoksilla on vaikutuksensa kaavion alaosassa määriteltyihin kokonaisuuksiin. Tässä yhteydessä on muistettava, että alkoholihallinnossa tapahtui suuri muutos nykyisen alkoholilain säätämisen yhteydessä, kun aiemmin Alkolla olleet hallintotehtävät siirrettiin osittain tuotevalvontakeskukseen ja osittain lääninhallituksiin. Samalla koko suomalaisen alkoholikentän dynamiikka muuttui Alkon monopolien (tuonti, vienti, tukkumyynti ja valmistus) murtuessa Suomen liittyessä Euroopan unioniin.

ALKOHOLIHALLINNON UUDISTUS

Uudistuksen tavoitteet:

- selkeät ohjaus- ja vastuusuhteet
- riittävän asiantuntemuksen varmistaminen
- alueellisen yhdenvertaisuuden varmistaminen
- alue- ja paikallistason vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen

Kuvio 1

Ehdotettu muutos tarkoittaisi sitä, että hallintoa pyritään viemään mahdollisimman lähelle kansalaista ja että byrokratiaa pyritään karsimaan, kuitenkin siten, että alkoholilain perusperiaatteita ei horjuteta. Tällöin vaikutuksia voidaan arvioida siltä kannalta, miten hallinnonuudistuksen tavoitteet saavutetaan, miten tällä tavoin parannetaan oikeusturvaa, avoimuutta ja tasapuolisuutta sekä miten uudistuksella saavutetaan lain 1 §:n tavoitteet, joiden mukaan alkoholista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja tulisi ehkäistä ennakolta.

Vaikutus hallinnonuudistuksen yleisten periaatteiden kannalta

Monien hallinnon sektoreiden osalta keskushallinnon tehtävät on siirretty suoraan kunnille. Näin tapahtui Ruotsissa myös anniskeluhallinnossa. Alkoholilakia valmistellut alkoholilainsäädännön uudistamistyöryhmä (STM:n

työryhmämuistio 1993:21) ehdotti, että hallintotehtävät olisi jaettu tuotevalvontakeskuksen ja kuntien kesken. Kuitenkin päädyttiin nykyiseen järjestelmään, jossa kunnat jäivät lähes kokonaan pois alkoholihallinnosta ja niiden tilalle tulivat lääninhallitukset. Muun muassa Suomen Kuntaliitto vastusti hallintotehtävien siirtämistä kunnille. Kysymys oli resursseista, mutta myös vahvoista elinkeinopoliittisista intresseistä. Katsottiin, että elinkeinopoliittinen näkökohta on kunnissa siksi vahva, että lupahallinto olisi syytä sijoittaa tässä mielessä neutraalimpaan paikkaan.

Lääninhallitusten valitseminen lupahallinnon hoitajiksi on Suomessa osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi. Lääninhallitukset ovat alkuhankaluuksien jälkeen osoittautuneet vakaiksi ja keskushallinnon toiveisiin mahdollisuuksien mukaan vastaaviksi toimijoiksi. Niiden toiminta on myös paljolti vastannut elinkeinonharjoittajien toiveita. Suurin

nykyjärjestelmää kohtaan esitetty moite on ollut valvonnan puutteelliset resurssit. Tämä kysymys ei liity siihen, missä hallintotehtävät ovat, vaan toiminnan painotuksiin. Näyttäisi siltä, että hallinnonuudistusta on syytä jatkaa siten, että lääninhallituksille siirretään lisää tehtäviä. Tilanne Suomessa ei ole tällä hetkellä sellainen, että tehtävät olisivat luontevasti siirrettävissä kunnille. Kuntien asemaa alkoholihallinnossa tulee kuitenkin jatkuvasti selvittää. Esimerkiksi valtioneuvoston lokakuussa 1999 hyväksymässä sosiaali- ja terveydenhuollon talous- ja toimintasuunnitelmassa 2000 – 2003 (STM:n julkaisuja 1999:16) kuntien asema alkoholikysymysten hoitajana on eri tavoin vahvasti esillä myös hallinnollisesti.

Vaikutukset alkoholilain perusperiaatteiden kannalta

Kuten aiemmin on jo todettu, alkoholilain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Tässä yhteydessä tarkastellaan hallinnonuudistuksen vaikutuksia anniskelulupien määriin ja laatuun vuoden 1995 jälkeen. Perinteisen alkoholipoliittisen näkemyksen mukaan alkoholijuomien kokonaiskulutuksen määrä on yhteydessä alkoholijuomien kulutuksesta aiheutuviin haittoihin. Kokonaiskulutuksen määrään vaikuttaa alkoholijuomien saatavuus. Vaikka on selvää, että alkoholilain periaatteiden toteutumista ei voida arvioida pelkkien vähittäismyynti- ja anniskelulupamäärien perusteella, tällä seikalla on kuitenkin suuntaa antava merkitys hallinnonuudistuksen vaikutuksia arvioitaessa.

Vuoden 1995 jälkeen lupien määrissä ei ole lääneittäin tapahtunut kovinkaan suuria muutoksia. Läanit eivät myöskään merkittävällä tavalla poikkea toisistaan lupien määriä vertailtaessa. Läänien välillä näyttäisi olevan jonkin verran eroja luvansaannin sekä sanktioinnin suhteen, mutta erot eivät ole suuria. Lupamäärien vaihtelua eri läänien kesken tai käytäntöjen erilaistumista ei ole tapahtunut. Anniskelupaikkojen laatuun ovat

vaikuttaneet materiaaliset säännösmuutokset sekä niitä koskeva oikeuskäytäntö, ei niinkään hallinnonuudistus.

Vaikutukset elinkeinonharjoittajiin

Elinkeinoon kannalta tärkeää on, että lupahallinto toimii selkeästi ja nopeasti ja että oikeusturvajärjestelmä on kunnossa. Vuoden 1968 alkoholilaissa ”alkoholipoliittinen” näkökulma oli näitä vahvempi, mikä ilmeni toisaalta lain vahvana painotuksena tarveharkintaan sekä toisaalta siinä, että Alkon päätöksistä sai valittaa vain laillisuusperustein. Oikeusturvajärjestelmän kannalta vaikeasti määriteltävä alkoholipoliittinen päätöksenteko jätettiin näissä asioissa kokonaan Alkolle. Esimerkiksi jos anniskelulupaa haki kolme tasavahvaa hakijaa, Alkon hallintoneuvosto saattoi vuoden 1968 alkoholilain 40 §:n 2 momentin 1 kohtaan vedoten valita joukosta yhden hakijan, jolle lupa myönnettiin, ja ilmoittaa kahdelle muulle, että hallintoneuvosto oli katsonut, että ainoastaan yksi lupa oli tarpeellinen.

Nykyisessä alkoholilaissa ja sen mukaisessa oikeuskäytännössä elinkeinopoliittinen näkökulma on tullut vahvemmin esiin. Tässä voidaan viitata esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiin taltio nrot 1568 ja 1569/1997: ”Alkoholilakia ja erityisesti sen anniskelulupaa koskevia säännöksiä sovellettaessa on noudatettava niin sanottua perusoikeusmyönteistä tulkintaperiaatetta siten, että elinkeinon ja yrittämisen vapautta rajoitetaan mahdollisimman vähän ja vain alkoholilain 1 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa”. Lääninhallitusten

legalistinen perinne on tässä tilanteessa antanut niiden toiminnalle selkeän pohjan. Koska lääninhallitukset toimivat tiiviissä yhteistyössä keskenään, myöskään eriytymistä käytännön päätöksenteossa ei ole tapahtunut. Tämä on ollut alun perin elinkeinon suurin pelko: erilainen lupa- ja sanktiopolitiikka eri lääneissä. Elinkeinonharjoittajien kannalta tärkeää on myös se, että asiointi tapahtuu lähellä ja asiat käsitellään nopeasti.

Ravintolaelinkeinon suurin kritiikinkohde on ollut valvonnan puute. Tämä ei kuitenkaan,

kuten jo aiemmin on todettu, johdu siitä, että lupa-asiat on siirretty lääninhallituksille, vaan toiminnan painotuksista.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä. Esityksessä ehdotetut hallinnon keventäminen ja päätösvalan siirtäminen keskushallinnosta alaspäin perustuvat valtioneuvoston 16 päivänä huhtikuuta 1998 antamaan periaatepäätökseen ”Hallintopolitiikan suuntalinjat”. Valmistelua varten sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus eli Stakes teki sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta tutkimuksen

”Alkoholihallinnon muutos vuonna 1995 ja sen vaikutusten arviointi” (STM selvityksiä 2000:6). Tuotevalvontakeskuksessa valmisteltu raportti alkoholihallinnon kehittämisestä (STTV:n julkaisuja 1998:2) sekä sen pohjalta keväällä 1999 tehty tuotevalvontakeskuksen esitys lainsäädännön kehittämiseksi ovat vaikuttaneet merkittävästi valmisteluun.

Esityksestä on pyydetty lausunnot sisäasiainministeriöltä, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselta, lääninhallituksilta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Hotelli- ja ravintolaliitto ry:ltä ja Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL ry:ltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1.1. Anniskelulupa

21 §:n 3momentti: Alkoholilain 21 §:ssä säädetään anniskeluluvan myöntämisestä sekä anniskelupaikan ja anniskelualan hyväksymisestä. Pykälän 3 momentin viimeisen lauseen mukaan anniskelualuetta voidaan muuttaa vain anniskeluluvan myöntävän viranomaisen suostumuksella.

Aikaisemmin hyväksytyyn anniskelualan muutos voi olla pysyvä tai se voi koskea vain yhtä tai useampaa tilaisuutta. Muutos voi koskea pientä lisäaluetta entisen anniskelualan yhteyteen tai se voi moninkertaistaa anniskelupaikan entisen anniskelualan ja asiakaspaikkamäärän. Anniskelualan muutos voi sijaita rakennuksen sisätiloissa, ulos pystytetyssä tilapäisessä rakennelmassa tai kokonaan ulkona. Lupia anniskelualan muuttamiseen on myönnetty vuosittain noin 1 200 (tuotevalvontakeskus noin 900 ja lääninhallitukset noin 300). Suuri osa muutoshakemuksista hyväksytään joko sellaisinaan tai pienin muutoksin.

Anniskeluluvan haltijan velvoitteet muun muassa järjestyksenpidon, päihtyneiden oleskelun ja alkoholijuomien poisviennin valvonnan suhteen ovat alkoholilaisissa selvät. Luvan haltija vastaa kaikissa tilanteissa siitä, että lakia ei rikota. Tässä valossa anniskelualan muutosten luvanvaraisuudesta voidaan siirtyä ilmoituksenvaraisuuteen, joka painottaa aikaisempaa enemmän elinkeinonharjoittajan omaa vastuuta. Ehdotuksen mukaan anniskelualan muuttamisen luvanvaraisuus poistettaisiin säätämällä alkoholilain 21 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella ilmoitusmenettely, jota noudattamalla muutokset voitaisiin ottaa käyttöön, ellei lupaviranomainen erikseen kiellä suunniteltua muutosta.

Asetuksessa säädettäisiin ilmoitusmenettelyä, jossa määriteltäisiin, minkälaisia muutoksia ei voida tehdä pelkällä ilmoitusmenettelyllä ja kuinka kauan

ennen muutetun anniskelualan käyttöönottoa ilmoitus olisi tehtävä. Ilmoitus riittäisi muutoksen käyttöön ottamiseen, jos muutos täyttää ne edellytykset, jotka koskevat anniskelualan asianmukaisuutta ja valvontaa. Mikäli muutos ei olisi hyväksyttävissä, lupaviranomainen voisi asetuksen mukaan kieltää muutoksen käyttöönottamisen. Tarkoitus on, että se viranomaisen, tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus, joka on myöntänyt itse perusluvan, ottaisi vastaan ehdotetun anniskelualan muutosilmoituksen ja päättäisi, miten asiassa menetellään.

21 §:n 4 momentti: Lain 21 §:n 4 momentin mukaisesti lupaviranomainen voi jättää anniskeluluvan myöntämättä tai rajoittaa anniskeluaikaa, anniskelualuetta, anniskeltävien alkoholijuomien lajeja tai asiakaspaikkojen lukumäärää alkoholilain tarkoituksen saavuttamiseksi. Lain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen voi peruuttaa myönnetyn luvan tai asettaa edellä mainittuja rajoituksia luvan haltijan rikkomuksen seurauksena. Molemmissa tilanteissa on kysymys siitä, että laissa asetetaan luvan haltijalle ja anniskelupaikalle vaatimuksia, joiden täyttäminen voi edellyttää toiminnasta pidättymistä tai toiminnan rajoittamista.

Alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäiseminen voi kuitenkin edellyttää lupahakemuksen hylkäämisen tai luvan peruuttamisen taikka rajoittamisen sijasta pikemminkin tiettyjen ehtojen täyttämistä. Laki ei sisällä tätä koskevaa mainintaa, joka ehdotetaan lisättäväksi 21 §:n 4 momenttiin ja 22 §:n 1 momenttiin. Lupahakemuksen käsitteilyn yhteydessä ja olemassa olevan luvan haltijan rikkomuksen tapahtuessa lupaviranomainen voisi ehdotuksen mukaan asettaa valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja. Siten esimerkiksi järjestyshäiriöiden kannalta riskialttiiseen ravintolaan voitaisiin yöaikaan määrätä järjestymies vaihtoehtona sille, että anniskeluaikaa rajoitettaisiin.

1.2. Lupaviranomaisten toimivaltajako

Lupaviranomaisten toimivaltaa sääntelevät muutokset koskevat 13 –15 §:ää sekä 21 ja 22 §:ää, joissa ehdotuksen mukaan ei enää mainittaisi tuotevalvontakeskusta tai lääninhallitusta erikseen vaan viitattaisiin lupaviranomaiseen. Lain 19 ja 26 §:ssä säädettäisiin lisäksi lupaviranomaisia koskevasta asetuksenantovaltuudesta ja 41, 42 ja 44 §:ssä lueltaisiin vielä viranomaisten tehtävät ja mainittaisiin alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun sekä mainonnan ja myynninedistämisen suhteen toimivallasta säädettävän valtioneuvoston asetuksella.

Tuotevalvontakeskus ohjaa voimassa olevan 41 §:n 2 momentin nojalla lääninhallituksia valvonnan toteuttamisessa. Tuotevalvontakeskuksesta on hallinnon kehittämisen yhteydessä tarkoitus tulla entistä enemmän ministeriön alaisuudessa toimiva keskushallintoviranomainen, joka ohjaa alkoholi-, tupakka- ja kemikaalilain valvontaa alue- ja paikallistasolla. Lakiehdotuksen 41 §:ssä tuotevalvontakeskuksen ohjaustehtävä ulotettaisiin alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun valvonnan lisäksi selvyuden vuoksi myös lupahallintoon. Tuotevalvontakeskus on ohjannut alkoholijuomien anniskelun ja mainonnan valvontaa koulutuksella, yleisohjein ja tiedottein. Tämä menettely tulisi mahdolliseksi siten myös lupa-asioissa.

4.1. Alkoholijuomien kotivalmistukseen käytettävien aineiden valvonta

Alkoholilain 4 §:ssä ja alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 5 §:ssä on säädetty alkoholijuomien kotivalmistuksesta ja valmistuksessa käytettävistä valmistusaineista. Käyttämällä muita kuin hyväksytyjä aineita syyllistyy luvattomaan valmistukseen. Vuoden 1968 alkoholilain 91 §:n 2 momentin mukaan tällaisten kotivalmistuksessa kiellettyjen aineiden maahantuonti, valmistus ja myynti on rangaistavaa siinä tarkoituksessa, että niitä käytettäisiin alkoholijuomien luvattomaan valmistukseen. Alkoholilaisissa ei ole säädetty näiden tuotteiden valvonnasta. Laillisten valmistusaineiden maahantuojat ja

myyjät ovat kääntyneet tuotevalvontakeskuksen puoleen havaittuaan rikkomuksia. Tuotevalvontakeskus on ilmoittanut asiasta poliisille ja pyrkinyt selvittämään aineiden hyväksyttävyyden kotivalmistukseen, vaikka valvontatehtävää ei ole laissa sille säädetty.

Tilanteen selkeyttämiseksi ehdotetaan, että kyseinen valvonta säädettäisiin alkoholilain 41 §:ssä tuotevalvontakeskuksen tehtäväksi.

1.3. Sanktiointi koskemaan elinkeinotoimintaa

Alkoholilain 15 ja 22 §:n mukaiset seuraamukset mahdollisista rikkomuksista koskevat tapauksia, jossa ”myyntipaikassa” (15 §) tai ”anniskelupaikassa” (22 §) on rikottu lakia tai määräyksiä. Jotta näissä kysymyksissä voitaisiin käyttää kokonaisharkintaa, olisi tarkoituksenmukaista, että seuraamus tulisi sellaisissa tapauksissa, joissa rikkomus on tapahtunut elinkeinotoiminnassa. Näin esimerkiksi mahdolliset mainontasäännösten rikkomiset, tietyt jatkuvat laiminlyönnit vaadittujen ilmoitusten tekemisessä tai jopa harmaan talouden asiat kuuluisivat selkeämmin seuraamusjärjestelmän piiriin.

1.4. Muutoksenhaku hallintolainkäyttölain mukaiseksi

51 §. Hallintolainkäyttölain (586/1996) 7 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston alaisen viranomaisen päätöksestä saa valittaa hallinto-oikeuteen. Eduskunta antoi hallintolainkäyttölain hyväksymisen yhteydessä lausuman, jossa edellytetään, että hallinnonalat tarkistavat säädöksiin sisältyvät valitusmenettelysäännökset ja että ne yhdenmukaistetaan uuden lain kanssa. Alkoholilaisissa on vielä voimassa säännös (51 §:n 1 momentti), jonka mukaan viranomaisen (tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus) päätöksistä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nyt ehdotetaan, että alkoholilain mukainen valitustie säädetään yleisen linjan mukaisesti kaksiportaiseksi. Lisäksi ehdotetaan, että myös valtakunnallisella alkoholiviranomaisella, tuotevalvontakeskuksella, olisi oikeus aina

valittaa hallinto-oikeuden muutoksenhaun johdosta tekemistä päätöksistä ja lääninhallituksella, alueellisena alkoholiviranomaisena, olisi tämä oikeus siinä tapauksessa, että valitusasiassa olisi kysymys sen tekemästä päätöksestä. Hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentin mukaan viranomaisella on valitusoikeus, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen. Tuotevalvontakeskus toimii alkoholilain toimeenpanoa ohjaavana keskushallintoviranomaisena, jonka tehtävänä on huolehtia muun muassa alkoholilain yhtenäisestä soveltamisesta lääninhallituksessa. Alueelliset hallinto-oikeudet toimivat toisistaan riippumatta ja viranomaisen valitusoikeudella voidaan varmistaa, että ennakkoratkaisut voidaan tarvittaessa saattaa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistaviksi. Jos valitusoikeus olisi vain asianosaisilla, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tulisi ennakkotapauksia vain elinkeinoharjoittajien aloitteesta. Viranomaisen valitusoikeudella korostetaan myös sitä, että alkoholilain soveltamisessa on luvanhaltijoiden elinkeinoharjoittamisen ohella kysymys myös julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

2. Tarkemmat säännökset

Tarkoitus on samalla tehdä alkoholiuomista

ja väkiviinasta annettuun asetukseen useita merkittäviä muutoksia. Viranomaisten toimivaltajako vahvistettaisiin asetuksessa, minkä lisäksi asetusmuutoksella eräs tärkeä toimintakokonaisuus eli päättäminen anniskelun jatkoaikaluvista siirrettäisiin lääninhallituksille.

Jatkoaikaluvat on sellainen kokonaisuus, joka voitaisiin ensimmäisessä vaiheessa siirtää kokonaan lääninhallitusten tehtäväksi. Lääninhallitukset tuntevat tilanteen hyvin alueellaan ja voivat täten parhaiten arvioida jatkoaikojen tarpeen. Koska ne lisäksi nyt jo antavat lausunnon tuotevalvontakeskukselle jatkoaikaluvista, ei tämä lisäisi kovasti lääninhallitusten työmäärääkään. Hallinnonuudistuksen vaikeus on ollut lääninhallitusten resurssipula. Muutoksen myötä lääninhallituksille siirtyisi arvion mukaan lupa- ja valvontamaksuja noin 1,2 miljoonaa markkaa vuosittain. Nämä uudet resurssit tulisi ohjata alkoholihallintototehtävien hoitamiseen. Tehtävien laajempi siirtäminen vaatisi lääninhallituksiin selvästi lisää resursseja.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002, kuitenkin siten, että 51 §:n muutos ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä toukokuuta 2001.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 13 §:n 2 momentti, sekä 14, 15, 19, 21, 22, 26, 41, 42, 44 ja 51 §, sellaisina kuin niistä ovat 15, 22 ja 42 § osaksi laissa 486/1997 ja 44 § osaksi laeissa 210/1998 ja 1/1999, seuraavasti:

13 §

Alkoholiyhtiön vähittäismyynti

Alkoholiyhtiö saa harjoittaa 1 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain lupaviranomaisen hyväksymässä alkoholijuomamyymälässä, joka on sijainniltaan asianmukainen ja jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää.

valmistamiseen.

Alkoholijuoman vähittäismyyntilupa voidaan myöntää sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain lupaviranomaisen hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin ja myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen.

14 §

Vähittäismyyntilupa

Käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan.

Käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin lupaviranomaisen luvalla harjoittaa se, jolle on myönnetty lupa kyseisen tuotteen

15 §

Seuraamukset rikkomuksista

Lupaviranomainen voi antaa 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiluvan haltijalle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka supistaa myyntiaikoja tai korvauksetta peruuttaa myyntiluvan joko määräajaksi tai pysyvästi, jos:

- 1) elinkeinotoiminnassa on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä;
- 2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa; tai

3) myyntipaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Lupaviranomainen voi antaa alkoholiyhtiölle huomautuksen, kirjallisen varoituksen tai korvauksetta kieltää myynnin alkoholijuomamyymälässä joko määräajaksi tai pysyvästi, jos myymälässä:

1) on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä; tai

2) on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen alkoholijuomamyymälässä tai 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa myyntipaikassa niin vaatii, keskeyttää myynnin siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava lupaviranomaiselle.

Länsinhallitus voi antaa, jos rikotaan 16 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka kieltää sanotussa säännöksessä tarkoitettujen juomien myynnin määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi.

19 §

Vähittäismyyntiä koskevat tarkemmat säännökset

Alkoholijuomien vähittäismyynnin lupaviranomaisista, vähittäismyyntiajoista, vähittäismyynnissä hyväksyttävistä maksutavoista ja vähittäismyyntihenkilökunnan ikärajoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Anniskelulupa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt anniskeluluvan.

Anniskelulupa voidaan myöntää toistaiseksi tai tilapäisesti sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus. Tilapäinen anniskelulupa voidaan myöntää vain erityisistä syistä sen mukaan kuin

1....1..3.

valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Anniskelua saa harjoittaa vain lupaviranomaisen hyväksymässä anniskelupaikassa, joka paikan sijainnin ja anniskelutilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen. Anniskella saa ainoastaan lupaviranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää. Hyväksytyä anniskelualuetta voidaan muuttaa ilmoituksen perusteella sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Lupaviranomainen voi jättää anniskeluluvan myöntämättä, rajoittaa anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja tai asiakaspaikkojen lukumäärää taikka asettaa anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja, jos se katsotaan tarpeelliseksi tämän lain tarkoituksen saavuttamiseksi.

22 §

Seuraamukset rikkomuksista

Lupaviranomainen voi antaa luvanhaltijalle huomautuksen, kirjallisen varoituksen, asettaa anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja tai korvauksetta rajoittaa myöntämänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja taikka korvauksetta peruuttaa myöntämänsä luvan joko määräajaksi tai pysyvästi, jos:

1) elinkeinotoiminnassa on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä;

2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa; tai

3) anniskelupaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen anniskelupaikassa niin vaatii, keskeyttää anniskelun siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava lupaviranomaiselle.

Länsinhallitus voi antaa, jos rikotaan 24 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen

varoituksen taikka kieltää sanotussa säännöksessä tarkoitettujen juomien anniskelun määrääjäksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi.

26 §

Anniskelua koskevat tarkemmat säännökset

Anniskelun lupaviranomaisista, anniskelumääristä, maksutavoista ja laskunantovelvollisuudesta anniskelussa, anniskeluhenkilökunnan ikärajoista sekä alkoholijuomavaraston luovuttamisesta liikkeen toiminnan loppuessa tai sen siirtyessä toiselle omistajalle säädetään valtioneuvoston asetuksella.

41 §

Tuotevalvontakeskuksen toimivalta

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun lupahallinto ja valvonta, alkoholijuomien mainonnan ja myyninedistämisen valvonta sekä niiden ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön alaisena tuotevalvontakeskukselle sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Lisäksi tuotevalvontakeskus valvoo:

- 1) alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä;
- 2) alkoholijuomien tukkumyyntiä;
- 3) alkoholijuomien myyntiä ja muuta luovutusta verottamattomien alkoholijuomien varastoista;
- 4) väkiviinan myyntiä ja alkoholijuomien erityismyyntiä sekä näiden käyttölupiin perustuvaa käyttöä;
- 5) alkoholijuoman ja väkiviinan luvattomaan valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta ja myyntiä;
- 6) alkoholijuoman kotivalmistukseen tarkoitettujen aineiden, tuotteiden ja valmisteiden maahantuontia, valmistusta ja myyntiä; ja
- 7) Suomen ja ulkomaiden välillä liikenteessä kulkevien liikennevälineiden alkoholijuomien myyntiä.

1....1..3.

42 §

Lääninhallituksen toimivalta

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun lupahallinto ja valvonta sekä alkoholijuomien mainonnan ja myyninedistämisen valvonta kuuluvat alueellaan lääninhallitukselle sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Lääninhallitus valvoo myös alueellaan vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien vähittäismyyntiä ja anniskelua.

44 §

Tarkastus-, tiedonsaantioikeus ja rekisterinpito-oikeus

Tuotevalvontakeskuksella ja lääninhallituksella on tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa varten oikeus:

- 1) päästä tarkastamaan luvanhaltijan tiloja ja toimintaa, alkoholipitoisen aineen kuljetuksia sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja;
- 2) ottaa ja saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet; ja
- 3) saada valvonnan kannalta tarpeelliset ilmoitukset, tiedot ja asiakirjat.

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholilastointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii tuotevalvontakeskus.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai liike- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja muut osoitetiedot;
- 2) 1 kohdassa mainitut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista, vastuunalaisista ja äänettömistä yhtiömiehistä sekä näiden sijoittamista panoksista;

3) poliisitutkintaa, esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettyä sekä rikostuomiota ja rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevat tiedot elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa mainituista henkilöistä;

4) tieto rekisteröitymisestä arvonlisäverovelvolliseksi, ennakkoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto erääntyneistä verovelvoista;

5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;

6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurseista sekä muista erääntyneistä velkaa koskevista tuomioistuimen päätöksistä;

7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelystä;

8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista; sekä

9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Edellä 2 momentissa tarkoitettun valvonnan kohdetta koskevien tietojen tarkastusoikeudesta ja virheen oikaisusta on voimassa, mitä henkilötietolaissa säädetään. Elinkeinonharjoittajaa ja muita 3 momentin 2 kohdassa mainittuja henkilöitä koskevat

tiedot säilytetään alkoholielinkeinorekisterissä niin, että ne poistetaan viiden vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

51 §

Muutoksenhaku tuotevalvontakeskuksen, lääninhallituksen ja alkoholiyhtiön päätökseen

Tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallituksen päätökseen, johon ei 52 §:ssä ole säädetty valituskieltoa, haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Myös tuotevalvontakeskuksella ja lääninhallituksella siinä tapauksessa, että lääninhallitus on ratkaissut muutoksenhaun kohteena olevan asian, on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden muutoksenhaun johdosta tekemään päätökseen.

Tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallituksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Alkoholiyhtiön päätökseen alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyynnistä sekä vähittäismyynnin hinnoitteluperusteista haetaan muutosta tuotevalvontakeskukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Lain 51 § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä toukokuuta 2001.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

1...1..3.

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 13 §:n 2 momentti, sekä 14, 15, 19, 21, 22, 26, 41, 42, 44 ja 51 §, sellaisina kuin niistä ovat 15, 22 ja 42 § osaksi laissa 486/1997 ja 44 § osaksi laeissa 210/1998 ja 1/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

Alkoholiyhtiön vähittäismyynti

Alkoholiyhtiö saa harjoittaa 1 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain tuotevalvontakeskuksen hyväksymässä alkoholijuomamyymälässä, joka on sijainniltaan asianmukainen ja jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää.

Alkoholiyhtiö saa harjoittaa 1 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain *lupaviranomaisen* hyväksymässä alkoholijuomamyymälässä, joka on sijainniltaan asianmukainen ja jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää.

14 §

Vähittäismyyntilupa

Käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle lääninhallitus on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan.

Käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin tuotevalvontakeskuksen luvalla harjoittaa se, jolle on myönnetty lupa kyseisen tuotteen valmistamiseen.

Alkoholijuoman vähittäismyyntilupa voidaan myöntää sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua

1....1..3.

14 §

Vähittäismyyntilupa

Käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle *lupaviranomainen* on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan.

Käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin *lupaviranomaisen* luvalla harjoittaa se, jolle on myönnetty lupa kyseisen tuotteen valmistamiseen.

Alkoholijuoman vähittäismyyntilupa voidaan myöntää sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua

vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain lääninhallituksen tai tuotevalvontakeskuksen hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin ja myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen.

15 §

Seuraamukset rikkomuksista

Luvan myöntävä viranomais voi antaa 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka supistaa myyntiaikoja tai korvauksetta peruuttaa myyntiluvan joko määräajaksi tai pysyvästi, jos:

1) myyntipaikassa on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä;

2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa tai

3) myyntipaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Tuotevalvontakeskus voi antaa alkoholiyhtiölle huomautuksen, kirjallisen varoituksen tai korvauksetta kieltää myynnin alkoholijuomamyymälässä joko määräajaksi tai pysyvästi, jos myymälässä:

1) on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä; tai

2) on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen alkoholijuomamyymälässä tai 14 §:n 4 momentissa tarkoitetussa myyntipaikassa niin vaatii, keskeyttää myynnin siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava lääninhallitukselle.

Lääninhallitus voi antaa, jos rikotaan 16 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka kieltää sanotussa säännöksessä tarkoitettujen juomien myynnin määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi.

1....1..3.

vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain *lupaviranomaisen* hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin ja myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen.

15 §

Seuraamukset rikkomuksista

Lupaviranomais voi antaa 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka supistaa myyntiaikoja tai korvauksetta peruuttaa myyntiluvan joko määräajaksi tai pysyvästi, jos:

1) *elinkeinotoiminnassa* on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä;

2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa; tai

3) myyntipaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Lupaviranomais voi antaa alkoholiyhtiölle huomautuksen, kirjallisen varoituksen tai korvauksetta kieltää myynnin alkoholijuomamyymälässä joko määräajaksi tai pysyvästi, jos myymälässä:

1) on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä; tai

2) on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen alkoholijuomamyymälässä tai 14 §:n 4 momentissa tarkoitetussa myyntipaikassa niin vaatii, keskeyttää myynnin siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava *lupaviranomaiselle*.

Lääninhallitus voi antaa, jos rikotaan 16 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka kieltää sanotussa säännöksessä tarkoitettujen juomien myynnin määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi.

19 §

Vähittäismyyntiä koskevat tarkemmat säännökset

Alkoholijuomien vähittäismyyntiajoista, vähittäismyynnissä hyväksyttävistä maksutavoista ja vähittäismyyntihenkilökunnan ikärajoista säädetään asetuksella.

21 §

Anniskelulupa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa se, jolle on myönnetty anniskelulupa. Anniskeluluvan myöntää tuotevalvontakeskus lukuun ottamatta lupaa anniskella yksinomaan käymisteitse valmistettuja, enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia, jolloin luvan myöntää lääninhallitus.

Anniskelulupa voidaan myöntää toistaiseksi tai tilapäisesti sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus. Tilapäinen anniskelulupa voidaan myöntää vain erityisistä syistä sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Anniskelua saa harjoittaa vain lupaviranomaisen hyväksymässä anniskelupaikassa, joka paikan sijainnin ja anniskelutilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen. Anniskella saa ainoastaan anniskeluluvan myöntävän viranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää. Anniskelualuetta voidaan muuttaa vain anniskeluluvan myöntävän viranomaisen suostumuksella.

Anniskelulupa voidaan jättää myöntämättä tai anniskeluluvan myöntävä viranomainen voi rajoittaa anniskeluaikaa, anniskelualuetta, anniskeltavien alkoholijuomien lajeja tai asiakaspaikkojen lukumäärä, jos viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi tämän lain tarkoituksen saavuttamiseksi.

1...1..3.

19 §

Vähittäismyyntiä koskevat tarkemmat säännökset

Alkoholijuomien vähittäismyynnin lupaviranomaisista, vähittäismyyntiajoista, vähittäismyynnissä hyväksyttävistä maksutavoista ja vähittäismyyntihenkilökunnan ikärajoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Anniskelulupa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt anniskeluluvan.

Anniskelulupa voidaan myöntää toistaiseksi tai tilapäisesti sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus. Tilapäinen anniskelulupa voidaan myöntää vain erityisistä syistä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Anniskelua saa harjoittaa vain lupaviranomaisen hyväksymässä anniskelupaikassa, joka paikan sijainnin ja anniskelutilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen. Anniskella saa ainoastaan lupaviranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää. Hyväksytyä anniskelualuetta voidaan muuttaa ilmoituksen perusteella sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Lupaviranomainen voi jättää anniskeluluvan myöntämättä, rajoittaa anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja tai asiakaspaikkojen lukumäärää taikka asettaa anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja, jos se katsotaan tarpeelliseksi tämän lain tarkoituksen saavuttamiseksi.

Seuraamukset rikkomuksista

Lääninhallitus voi antaa luvanhaltijalle huomautuksen, sekä lääninhallitus ja tuotevalvontakeskus kumpikin antaa myöntämänsä luvan haltijalle kirjallisen varoituksen, tai korvauksetta rajoittaa myöntämänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja taikka korvauksetta peruuttaa myöntämänsä luvan joko määräajaksi tai pysyvästi, jos:

1) anniskelupaikassa on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä;

2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa; tai

3) anniskelupaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä. Poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen anniskelupaikassa niin vaatii, keskeyttää anniskelun siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava lääninhallitukselle.

Lääninhallitus voi antaa, jos rikotaan 24 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka kieltää sanotussa säännöksessä tarkoitettujen juomien anniskelun määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Anniskelua koskevat tarkemmat säännökset

Anniskeluaajoista, anniskelumääristä, maksutavoista ja laskunantovelvollisuudesta anniskelussa, anniskeluhenkilökunnan ikärajoista sekä alkoholijuomavaraston luovuttamisesta liikkeen toiminnan loppuessa tai sen siirtyessä toiselle omistajalle säädetään asetuksella.

Seuraamukset rikkomuksista

Lupaviranomainen voi antaa luvanhaltijalle huomautuksen, kirjallisen varoituksen, asettaa anniskelun valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja tai korvauksetta rajoittaa myöntämänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja taikka korvauksetta peruuttaa myöntämänsä luvan joko määräajaksi tai pysyvästi, jos:

1) elinkeinotoiminnassa on rikottu tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä;

2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa; tai

3) anniskelupaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen anniskelupaikassa niin vaatii, keskeyttää anniskelun siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava lupaviranomaiselle.

Lääninhallitus voi antaa, jos rikotaan 24 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai yhteisölle huomautuksen tai kirjallisen varoituksen taikka kieltää sanotussa säännöksessä tarkoitettujen juomien anniskelun määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Anniskelua koskevat tarkemmat säännökset

Anniskelun lupaviranomaisista, anniskeluaajoista, anniskelumääristä, maksutavoista ja laskunantovelvollisuudesta anniskelussa, anniskeluhenkilökunnan ikärajoista sekä alkoholijuomavaraston luovuttamisesta liikkeen toiminnan loppuessa tai sen siirtyessä toiselle omistajalle säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tuotevalvontakeskuksen toimivalta

Tuotevalvontakeskus valvoo *sosiaali- ja terveysministeriön alaisena:*

- 1) alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä;
 - 2) alkoholijuomien tukkumyyntiä;
 - 3) *alkoholiyhtiön harjoittamaa vähittäismyyntiä;*
 - 4) alkoholijuomien myyntiä ja muuta luovutusta *verottamattomien alkoholijuomien varastoista;*
 - 5) *alkoholijuomien anniskelua tuotevalvontakeskuksen myöntämän luvan nojalla toimivissa anniskelupaikoissa;*
 - 6) väkiviinan myyntiä ja alkoholijuomien erityismyyntiä sekä näiden käyttöluopan perustuvaa käyttöä;
 - 7) *alkoholijuomien mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa koskevien säännösten noudattamista;*
 - 8) *alkoholijuoman ja väkiviinan luvattomaan valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta ja myyntiä; sekä*
 - 9) *Suomen ja ulkomaiden välillä liikenteessä kulkevien liikennevälineiden alkoholijuomien myyntiä.*
- Tuotevalvontakeskus ohjaa lääninhallituksia valvonnan toteuttamisessa.*

Lääninhallituksen toimivalta

Lääninhallitus valvoo alueellaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä alkoholijuomien mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa koskevien säännösten noudattamista. Lääninhallitus valvoo myös alueellaan vähintään 1, 2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien vähittäismyyntiä ja 1...1..3.

Tuotevalvontakeskuksen toimivalta

Alkoholijuomien vähittäismyyntin ja anniskelun lupahallinto ja valvonta, alkoholijuomien mainonnan ja myynninedistämisen valvonta sekä niiden ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön alaisena tuotevalvontakeskukselle sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Lisäksi tuotevalvontakeskus valvoo:

- 1) alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä;
- 2) alkoholijuomien tukkumyyntiä;
- 3) alkoholijuomien myyntiä ja muuta luovutusta *verottamattomien alkoholijuomien varastoista;*
- 4) väkiviinan myyntiä ja alkoholijuomien erityismyyntiä sekä näiden käyttöluopiin perustuvaa käyttöä;
- 5) *alkoholijuoman ja väkiviinan luvattomaan valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta ja myyntiä;*
- 6) *alkoholijuoman kotivalmistukseen tarkoitettujen aineiden, tuotteiden ja valmisteiden maahantuontia, valmistusta ja myyntiä; ja*
- 7) *Suomen ja ulkomaiden välillä liikenteessä kulkevien liikennevälineiden alkoholijuomien myyntiä.*

Lääninhallituksen toimivalta

Alkoholijuomien vähittäismyyntin ja anniskelun lupahallinto ja valvonta sekä alkoholijuomien mainonnan ja myynninedistämisen valvonta kuuluvat alueellaan lääninhallitukselle sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Lääninhallitus valvoo myös alueellaan vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia

anniskelua.

44 §

Tarkastus-, tiedonsaantioikeus ja rekisterinpito-oikeus

Tuotevalvontakeskuksella on tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa varten oikeus:

- 1) päästä tarkastamaan valmistuspaikan, varastointipaikan ja myyntipaikan tiloja ja toimintaa, alkoholipitoisen aineen kuljetuksia sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja;
- 2) ottaa ja saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet; sekä
- 3) saada valvonnan kannalta tarpeelliset ilmoitukset, tiedot ja asiakirjat.

Lääninhallituksella on tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa varten oikeus:

- 1) päästä tarkastamaan anniskelupaikan ja vähittäismyyntipaikan tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja;
- 2) saada valvonnan kannalta tarpeelliset ilmoitukset, tiedot ja asiakirjat; sekä
- 3) ottaa ja saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet anniskeltavista ja vähittäiskaupassa olevista alkoholijuomista.

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii tuotevalvontakeskus.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai liike- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja osoitetiedot;
- 2) 1 kohdassa mainitut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista,

1....1..3.

sisältävien juomien vähittäismyyntiä ja anniskelua.

44 §

Tarkastus-, tiedonsaantioikeus ja rekisterinpito-oikeus

Tuotevalvontakeskuksella ja lääninhallituksella on tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa varten oikeus:

- 1) päästä tarkastamaan *luvanhaltijan* tiloja ja toimintaa, alkoholipitoisen aineen kuljetuksia sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja;
- 2) ottaa ja saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet; ja
- 3) saada valvonnan kannalta tarpeelliset ilmoitukset, tiedot ja asiakirjat.

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii tuotevalvontakeskus.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai liike- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja muut osoitetiedot;
- 2) 1 kohdassa mainitut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista, vastuunalaisista ja äänettömistä

vastuunalaisista ja äänettömistä yhtiömiehistä sekä näiden sijoittamista panoksista;

3) poliisitutkintaa, esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettä sekä rikostuomiota ja rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevat tiedot elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa mainituista henkilöistä;

4) tieto rekisteröitymisestä arvonnisäverovelvolliseksi, ennakkoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto erääntyneistä verovelloista;

5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;

6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurseista sekä muista erääntyttä velkaa koskevista tuomioistuimen päätöksistä;

7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelystä;

8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista; sekä

9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilörekisterilain (471/1987) 6 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun valvonnan kohdetta koskevien tietojen tarkastusoikeudesta ja virheen oikaisusta on voimassa, mitä henkilörekisterilaissa säädetään. Elinkeinonharjoittajaa ja muita 4 momentin 2 kohdassa mainittuja henkilöitä koskevat tiedot säilytetään alkoholielinkeinorekisterissä niin, että ne poistetaan viiden vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

51 §

Muutoksenhaku tuotevalvontakeskuksen, lääninhallituksen ja alkoholiyhtiön päätökseen

Muutosta tuotevalvontakeskuksen ja 1....1..3.

yhtiömiehistä sekä näiden sijoittamista panoksista;

3) poliisitutkintaa, esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettä sekä rikostuomiota ja rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevat tiedot elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa mainituista henkilöistä;

4) tieto rekisteröitymisestä arvonnisäverovelvolliseksi, ennakkoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto erääntyneistä verovelloista;

5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;

6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurseista sekä muista erääntyttä velkaa koskevista tuomioistuimen päätöksistä;

7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelystä;

8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista; sekä

9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun valvonnan kohdetta koskevien tietojen tarkastusoikeudesta ja virheen oikaisusta on voimassa, mitä henkilötietolaissa säädetään. Elinkeinonharjoittajaa ja muita 3 momentin 2 kohdassa mainittuja henkilöitä koskevat tiedot säilytetään alkoholielinkeinorekisterissä niin, että ne poistetaan viiden vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

51 §

Muutoksenhaku tuotevalvontakeskuksen, lääninhallituksen ja alkoholiyhtiön päätökseen

Tuotevalvontakeskuksen ja

läänihallituksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen, jollei tällaisesta päätöksestä ole säädetty valituskieltoa, haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Muutoksenhaun estämättä tuotevalvontakeskuksen ja läänihallituksen päätöstä on noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Muutosta alkoholiyhtiön päätökseen alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyynnistä sekä vähittäismyynnin hinnoitteluperusteista haetaan tuotevalvontakeskukselta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

läänihallituksen päätökseen, johon ei 52 §:ssä ole säädetty valituskieltoa, *haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.* Myös

tuotevalvontakeskuksella ja läänihallituksella siinä tapauksessa, että läänihallitus on ratkaissut muutoksenhaun kohteena olevan asian, on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden muutoksenhaun johdosta tekemään päätökseen.

Tuotevalvontakeskuksen ja läänihallituksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Alkoholiyhtiön päätökseen alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyynnistä sekä vähittäismyynnin hinnoitteluperusteista haetaan muutosta tuotevalvontakeskukselta siten kuin *hallintolainkäyttölaissa säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Lain 51 § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä toukokuuta 2001.
